

Harjun koulun ja korttelin asukastilaisuus 4.4.2023

Tilaisuus järjestettiin ravintola Harjun koulun ruokalassa 4.4.2023 klo 17:30–19. Esitys- ja keskusteluosioon kello 17:30-18:30 pääsi osallistumaan myös Microsoft Teamsin välityksellä. Keskusteluosion jälkeen paikalla olleet siirtyivät ulkotiloihin lyhyelle kaavakävelyllä tarkastelemaan rakennuksia, tonttia ja sen maisemia.

Kaupungin asiantuntijoina paikalla olivat kaupunginarkkitehti Johanna Palomäki, kaavoitusarkkitehti Heidi Kontulainen, tilakeskuksen projektipäällikkö Sari Honkanen sekä vuorovaikutussuunnittelija Pauliina Kivineva. Lahden museoilta oli paikalla tutkija Roosa Ruotsalainen. Lisäksi arkkitehti Aki Davidsson (aDT oy) esitteli hankkeen lähtötietoja. Osallistujia paikan päällä oli 15 ja verkossa 10.

Esitykset:

Tilaisuuden avasi vuorovaikutussuunnittelija Pauliina Kivineva.

Kaupunginarkkitehti Johanna Palomäki toivotti kaikki tervetulleeksi tilaisuuteen ja mukaan suunnitteluun jo varhaisessa vaiheessa asemakaavoitusta. Kortteli on tullut kaavoituksen työohjelmaan, kun sivistyslautakunta on tehnyt päätöksen Harjun koulun toiminnan siirtymisestä toisaalle. Kaupunki omistaa Harjun koulun rakennuksen sekä korttelissa sijaitsevat ns. Millerin ja Janhusen talot.

Palomäen mukaan kokonaisuus on yksi Lahden hienoimpia. Koulurakennus on Eliel Saarisen suunnittelema. Lähtökohta kaavoituksessa on, että pyritään löytämään sellaisia käyttötarkoituksia, että rakennukset säilyisivät myös tuleville sukupolville.

Kaavasuunnittelussa ollaan varhaisessa vaiheessa. Kokonaisuudesta on paljon tietoa, mutta toiveena on, että saadaan kokemusperäistä tietoa asukkailta. Palomäki toivoo, että asukkailta saataisiin ideoita ja kokemuksellista tietoa paikasta – kaikkea sitä, mitä kaavoittajilla ei muuten ole tiedossa. Mitä rakennukselle voisi tai pitäisi tehdä? Mitä Millerin

ja Janhusen taloille voisi tehdä? 4.4.2023 tilaisuus ei ole ainoa tilaisuus, kun voi kertoa mielipiteensä. Myös hankkeen kotisivuilla voi jättää ideansa.

Lahden museoiden tutkija Roosa Ruotsalainen kertoi korttelin rakennusten vaiheista. Kortteli sijoittuu Lahden kaupungintalon viereen. Eliel Saarisen suunnittelema kaupungintalo valmistui 1912. Kortteli, jossa rakennukset sijaitsevat, on kaavoitettu jo Lahden ensimmäisessä asemakaavassa 1878. Silloin kaavan ajatus oli, että kaupungin keskusta-alueelle tulee umpikortteleita. Tontti oli aika pitkään tyhjillään – se oli varattu julkiseen rakentamiseen. Vaihtoehtoina nähtiin myös paikka VPK-talolle tai toiselle kaupungintalolle. Tontti on kuitenkin hyvin rinteinen ja korkeuserot ovat isoja.

Harjun koulun rakennus valmistui korttelin rakennuksista ensimmäisenä vuonna 1923. Millerin talo valmistui 1926 ja Janhusen talo 1927. Kun rakennukset ovat valmistuneet, on kaikilla ollut omat piha-alueet ja piharakennukset. Ne on myöhemmin purettu koulutoiminnan tieltä.

Valmistuessaan Harjun koulun rakennus oli tyttökoulun ensimmäinen oma koulurakennus. Koulurakennus on suunniteltu kaupungintalon monumentaalisuus mielessä, ja esimerkiksi tiili on valikoitunut käyttöön sitä kautta. Koulurakennus oli alun perin hiukan linnamainen ja U:n muotoinen, mutta jatkuva tilapula on johtanut useisiin eri laajennuksiin. Tyttökoulun toiminta siirtyi Tiirismaan kouluun 1964. Sen jälkeen rakennus saneerattiin Harjun kansakoulun käyttöön.

Janhusen talo tunnetaan rakentajansa kaupungininsinööri Jalmari Janhusen mukaan. Läheisyys kaupungintaloon ja jo valmistuneeseen tyttökouluun huomioitiin suunnittelussa, ja tässäkin rakennuksessa toistuu punatiili. Rakennus siirtyi kaupungin omistukseen 1960. Millerin talon rakennutti piirieläinlääkäri Karl Miller. Rakennus on erityislaatuinen paitsi korttelissaan, mutta myös Lahden keskustassa. Talo on huvilamainen, ja seisoo itsekseen. Piharakennus vastasi talon tyyliä, ja siinä sijaitsi aikanaan mm. talli ja eläinlääkärin leikkaussali. Kaupunki osti Millerin talon 1964 tyttökoulun siirtyessä Tiirismaalle.

Kaavoitusarkkitehti Heidi Kontulainen toimii hankkeen kaavoittajana. Harjun korttelissa on voimassa todella vanhat asemakaavat. Asemakaava on ajanmukaistettava. Vanhoissa asemakaavoissa määräykset ovat erikoisia suhteessa nykystandardeihin. Kaavatyössä

halutaan nyt tarkastella koko korttelia kerralla. Tarkastellaan esimerkiksi, säilyykö rakennuksissa yhteiskunnallista toimintaa, voisiko tontille tuoda täydennysrakentamista ja niin edelleen. Merkittävä mietinnän paikka on myös piha: aiemmin koulutoiminta on sitonut myös Janhusen ja Millerin talon pihat käyttöönsä. Koulupiha on ollut suljettu, kun se on koulutyölle rauhoitettu. Nyt onkin mielenkiintoinen tilaisuus tarkastella koko korttelia ja miten se saataisiin kaupunkilaisten käyttöön. Luonnosvaihe aloitetaan nyt keväällä 2023.

Arkkitehti Aki Davidsson toimii hankesuunnitteluvaiheessa selvittämässä korttelin ominaisuuksia ja rakentamista. Harjun korttelista on onneksi erittäin hyvät lähtökohdat. Korttelia on tutkittu paljon, ja se on osa lahtelaista sielunmaisemaa. Rakennusteknisistä selvityksistä käy ilmi koulurakennuksen kunto, Millerin ja Janhusen talon kuntoa täytyy selvittää enemmän.

Yleisökysymykset:

Mikä on laajennusosan kohtalo? Esityksissä puhuttiin kolmesta talosta, mutta laajennusosasta ei puhuttu mitään.

Liikuntasalista kyse. Laajennusosa liikuntasaleineen on valmistunut 1958 Irma Kolsin suunnittelemana. Se on sopusuhtaisesti tehty, vaikka onkin eri tyyliä kuin vanhemmat osat. Rakennushistoriallisesta näkökulmasta laajennusosakin on merkittävä osa korttelia.

Toimintoja ajatellen etenkin liikuntasalissa vaikuttaa olevan paljon aktiivisia iltakäyttäjiä. Kaavaprosessissa totta kai tutkitaan, onko ilta- ja harrastekäyttö mahdollista säilyttää myös tulevaisuudessa, kun paikka on alueen asukkaille tärkeä liikunta- ja harrastepaikka. Lähtökohta kaavoituksessa on löytää käyttötarkoituksia, jotka sopivat näihin rakennuksiin. Sehän on rakennussuojelun perusta, että löydetään käyttöä, joka sopii rakennuksiin. Rakennusten käyttö vaikka pienin muutoksinkin on parasta suojelua – ettei vain jätetä rakennusta tyhjilleen rapistumaan.

Asumme lähistöllä. Kortteli on merkittävä kokonaisuus. Millerin talo on sellainen, ettei muualla ole nähnyt keskustassa vastaavia. Arkkitehtuuriltaan miellyttää silmää. Ilman muuta, ne on säilytettävä.

Samoilla linjoilla ollaan. Suunnittelijat myös haluavat säilyttää vanhat rakennukset. Etenkin Millerin talo isona huvilarakennuksena on epätyypillinen Lahden keskustassa, voisi sanoa jalokiveksi. Alue on arvokas, ja Marianpuisto vieressä tekee kokonaisuudesta hienon.

Ainoa kysymys on, voisiko korttelia hienovaraisesti täydennysrakentaa. Se tutkitaan nyt tässä kaavassa.

Olen vähemmän aikaa asunut lähistöllä. Kuljen tästä läpi töihin, ja olen miettinyt Millerin taloa, että mitä sille on tapahtunut, kun näyttää autiolta – ja mitään hirveämpää ei voi kaupungissa olla, kuin autioita taloja! Jotain elämää tai asumista siihen voisi harkita. Arvostan, että olette avoimia ideoille, mutta jäi mietityttämään, onko kaupungilla toiminnallisia tarpeita. Onko jotain ajatuksia tämän suuntaisesti? Tai onko yrityksillä kiinnostusta?

Tilakeskukselta kommentoidaan, että ollaan hyvin varhaisessa vaiheessa pohdintoja. On tietysti mahdollista tuoda kaupungin toimintoja kortteliin, mutta yhtä lailla kaikki muu on mahdollista. Siksi ollaan tänään kuulemassa ideoita ja ajatuksia korttelin tulevaisuudesta.

Jos rakennus pystyy säilymään mahdollisimman lähellä alkuoperäistä käyttötarkoitusta, niin se on rakennukselle aina parempi. Joku julkinen toiminto olisi koulurakennukselle parempi kuin esimerkiksi asunnoiksi muuttaminen.

Maisema on todella kaunis, ja toivon, että julkisivu säilyy Puistokadun suuntaan. Onko kiinteistöissä ja etenkin Millerin talossa kosteusongelmia? Kyseessä vanhat talot.

Kaikki rakennukset ovat hyvin mittavan korjauksen tarpeessa, vaikka koulurakennus näyttää päällisin puolin hyväkuntoiselta. Tähänastiset korjaustoiminpiteet ovat olleet ns. käyttöä turvaavia. Säilyäkseen arvokkaassa miljöössä ne on korjattava. Rakennukset ovat aikansa rakennustapojen edustajia, joissa on myös rakennustapoihin liittyviä vaurioita.

En ymmärrä sitä, että Lahden kaupunki on vuokralla monissa kiinteistöissä, ja samalla pohtii tämän laittamista esimerkiksi vuokralle. Eikö kaupungin kannattaisi sijoittaa omat toiminnot tähän rakennukseen?

Tässä nimenomaan tutkitaan mahdollisuutta, ottaisiko kaupunki käyttöön. Se on yksi vaihtoehto.

Onko korttelin rakennukset suojeltuja?

Rakennuksia ei ole suojeltu asemakaavalla, eli asemakaavassa on siis päivittämisen tarvetta. Korttelin rakennukset ovat kuitenkin katsottu paikallisissa rakennusinventoinneissa arvokkaaksi kohteeksi. Kohteet ansaitsevat suojelumerkinnot. Harjun koulu on myös osa valtakunnallisesti merkittävää rakennettua ympäristöä yhdessä kaupungintalon kanssa. Kohteista tunnistetaan, että on paljon myös kaupunkikuvallisia arvoja.

Mitä toimintaa Millerin ja Janhusen talossa on tällä hetkellä?

Millerin talo on tyhjiällä. Janhusen talossa on joku toimistovuokralainen. Mutta pääpiirteissään tyhjiällä. Rakennus on huonokuntoinen.

Kerroitte, että kuntoarvioita on tehty, ja koulutoiminta lopettaa sisäilmaongelmien vuoksi. Onko siis laskettu, mitä kunnostaminen maksaa? Mitä toimintaa kunnostaminen mahdollistaisi?

Kustannuksia ei ole vielä laskettu. Ennen arviota on tiedettävä, mikä olisi käyttötarkoitus. Massiiviset korjaustyöt on tehtävä kaikkiin rakennuksiin, rakennussuojelu huomioiden. On kuitenkin mahdollista korjata.

Koulu olisi joka tapauksessa joutunut lähitulevaisuudessa väistymään sisäilmaongelmien vuoksi. Uutta toimintaa rakennukseen voi tulla vasta sitten, kun peruskorjaus on tehty.

Jossain vaiheessa suunniteltiin, että kaupungin virastotiloja olisi tässä, lähellä kaupungintalon kanssa. Korona toisaalta opetti, ettei työhuoneita tarvita yhtä paljon kuin ennen. Se on aina sujuvampaa, kun virastot on lähellä. On tavallaan hölmöä maksaa kaupunkina vuokraa, mutta täytyy muistaa, että tilakeskuksen kiinteistötkin näkyvät toimialojen budjetissa. Hyvä, että on tilaisuus ja että kunnostetaan, ovat nyt törkeän näköisiä.

Olen kuullut, että kaupungintalolla tulee olemaan liian vähän työtiloja. Eikö olisi siis järkevintä ottaa nämä tilat kaupungin käyttöön. Yhtään vanhaa rakennusta ei Lahdessa ole varaa purkaa.

Meille Harjun koulun vanhemmille on kerrottu, että rakennus on käyttökiellossa ja vaarallinen lapsille. Mutta nyt vaikuttaa, että se vain halutaan johonkin toiseen käyttöön.

Tilanne on se, että tätä ei voi ottaa mihinkään käyttöön ilman mittavaa korjausta.

Voiko avata, mitä kaikkea rakennuksissa on vikana?

Tämä on aikalaisensa. Vuosien aikana on yritetty korjata. Kuten kaikki näette, tämä näyttää siltä, että pinnat ovat hyvässä kunnossa, mutta rakenteellisia ongelmia on aika paljon. Käyttöä turvaavia toimenpiteitä on tehty vuosien varrella. Pinnan alla kytee. Vieressä kaupungintalo on aikamoisessa korjauksessa: siellä käyneet ovat nähneet, kuinka siellä on todella remontoitu juuria myöten. Tämän päivän koululaisille tai muille käyttäjille terveellisten ja turvallisten tilojen saaminen vaatii todella perusteellisen korjauksen. Esimerkiksi kellarikerrosten kunnostaminen vaatii sitä, että viereinen katu (Harjukatu) avataan perustuksia myöten.

Eli onko niin, että rakennus on arvokas, mutta ei yli 100-vuotiaana koulurakennuksena?

Sivistyslautakunta on tehnyt päätöksen koulun siirtymisestä. Ilmeisesti sama päätös olisi tullut joka tapauksessa vastaan lähitulevaisuudessa johtuen rakennuksen kunnosta. On mahdoton sanoa, voisiko koulu joskus tulla tähän takaisin. On kuitenkin huomattava, että Janhusen ja Millerin talot ovat jääneet tyhjilleen, koska niiden piha-alue on ollut koulun käytössä. Koulupäätös on oma asiansa, josta ei päätetä asemakaavassa.

Eikö rakennuksen voisi sitten myydä yhteiskoululle, jolloin koulukäyttö voisi jatkua?

Otetaan kaikki ideat vastaan. Tässä tapauksessa toki Millerin ja Janhusen piha jäisivät edelleen koulun käyttöön ja näiden arvokkaiden talojen ottaminen asuinkäyttöön olisi edelleen vaikeaa.

Radanvarrelle rakennetaan paljon, ja silloin ihmiset lisääntyvät. Eli koulun merkitys ehkä kasvaa? Voi olla, että tulevaisuudessa tarvitaan taas kouluna.

Se on järkevää, että tehdään rakennus joustavaksi, että voidaan mahdollisesti sitten palata siihen käyttöön, jos tarvitsee. Tällä hetkellä valitettavasti väestöennusteet näyttävät siltä, ettei sille ole käyttöä.

Jos asuinrakennukseksi muuttamista ajatellaan, niin parkkitilaa on melko vähän, vaikka toriparkki onkin lähellä. Miten pysäköinti voitaisiin järjestää?

On totta, että se on yksi kaavan keskeisistä haasteista. Jos joku korttelin rakennuksista tulee asumiskäyttöön tai kortteliin tulee täydennysrakentamista, niin pysäköinnin järjestäminen tontilla, jolla on näin paljon korkeuseroja, on melkoisen vaikeaa. Myös talojen huoltoon liittyvät seikat ja mahdolliset piha-alueet täytyy miettiä. Jos tulee asumista, täytyy olla lapsille leikkipaikkaa, tomutukselle paikka, tekniset tilat, huoltoreitit. Asiassa on paljon tutkittavaa.

Toivon, että tontille ei tulisi kerrostaloa. Olisi kamalaa, jos siihen laitetaan joku pilvenpiirtäjä.

Jos koulun tiloihin olisi tulossa julkisia palveluita, kuten neuvolaa, on huomioitava että tämä on aikamoisella mäellä. Kaikilta tuo mäki ei mene talviliukkaalla kovin ketterästi. Sitten varmasti kaivattaisiin parkkipaikkaa läheltä. Toriparkki on maantieteellisesti lähellä, mutta mäki ylös on monille hankala.

Hyvä huomio tontin esteettömyysaasteista. Jos on julkisia toimintoja, niin esteettömyys on ehdottomasti haaste näin rinteisellä tontilla.

Toivon, että korttelista ei tule suljettua tilaa tai parkkipaikkaa. Alue on kulttuurihistoriallisesti arvokas. Toivoisin, että jos ei tule koulua, että tulisi jotain sellaista, että tavallinen kansalainenkin pääsee nauttimaan pihasta, vaikka Millerin ja Janhusen talo olisi asumiskäytössä.

Tuli koulurakennus mihin käyttöön tahansa, saako tänne rakentaa hissin? Koulujenhan pitäisi nykyään olla myös esteettömiä.

Se on asia, mitä täytyy tarkastella. Varmasti tulee missä tahansa käyttötarkoituksessa kysymykseen. Hissejä rakennetaan myös vanhoihin rakennuksiin, mutta silloin on otettava huomioon, että löytyykö hissille sellainen paikka, että rakennuksen arvot ei kärsi. Tässäkin rakennuksessa on hienoja porraskäytäviä ja sisätiloja, niihin ei varmaan sovi. Se on aina sovittelukysymys. Helsingissä esimerkiksi Uuteen Ylioppilastaloon rakennettiin hissi.

Onko tarkoitus, ettei Harjukadulta tule enää läpiajoa?

Tällainen idea on heitetty ilmaan jossain kohtaa, mutta ei siitä ole mitään päätöstä tai ratkaistu asia. Kaavassa käsitellään muun muassa yhteydet tontille.

Jos Harjukadun yhteys katkaistaisiin, liikenne siirtyy Puistokadulle asuinrakennusten eteen. Se olisi epärealistista.